

PODSTAWOWE IDEE I KONCEPCJE W GEOGRAFII

TOM

8

**DOROBEK POLSKIEJ GEOGRAFII
PO KONFERENCJI W RYDZYNIE
OCENA KRYTYCZNA**

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

Karolina DMOCHOWSKA-DUDEK

Katedra Geografii Regionalnej i Społecznej
Uniwersytet Łódzki

KONFLIKTY SPOŁECZNO-PRZESTRZENNE JAKO NOWY PRZEDMIOT BADAŃ GEOGRAFII SPOŁECZNEJ

1. WSTĘP

Konflikty społeczno-przestrzenne są niezwykle złożonym zjawiskiem, a podjęcie tej problematyki w ramach rozważań naukowych wystawia badacza na krytykę płynącą ze strony przedstawicieli rozmaitych dyscyplin. Dzieje się tak dlatego, iż problem ten ze względu na swój charakter, leży w kręgu zainteresowania wielu nauk, a powszechność jego występowania sprawia, że każdemu z nas (nawet doświadczonym naukowcom) wydaje się, że aspekty, które właśnie MY dostrzegamy i badamy są istotniejsze od innych. Już samo zdefiniowanie zjawiska na obecnym etapie badań nastrocza wielu trudności. Co do jednego, jesteśmy obecnie zgodni: konflikt to spór zachodzący pomiędzy co najmniej dwoma podmiotami (osobami) dotyczący określonej kwestii. Ową kwestią, w przypadku konfliktów społeczno-przestrzennych, jest zagospodarowanie przestrzeni, czyli sposób jej użytkowania – istniejący bądź planowany, natomiast sam konflikt rozgrywa się w warstwie społecznej – pomiędzy różnymi użytkownikami przestrzeni. I właściwie na tym etapie zgodności się kończą, gdyż sięgając do prac przedstawicieli różnych nauk, dyscyplin i nurtów badawczych w Polsce, spotykamy m. in.:

- „konflikty społeczne” dotyczące zagospodarowania przestrzeni:
  - B. Jałowiecki (1998, 1992, 2000) – socjologia,
  - P. Starosta (2000) – socjologia,
  - B. Banachowicz (2004) – ekonomia,
  - J. Runc (1998) – nauki polityczne,
- „konflikty lokalne” dotyczące zagospodarowania przestrzeni:

- P. Starosta (2000) – socjologia,
- R. Skrzypiec (2011) – socjologia,
- E. Michałowska (2008, 2008a) – socjologia,
- „konflikty miejskie” dotyczące zagospodarowania przestrzeni:
  - A. Majer (1999, 2000) – socjologia,
- „konflikty ekologiczne”, „konflikty środowiskowe”, „konflikty społeczne w ochronie środowiska”:
  - E. Olędzka-Koprowska (1999) – ekologia,
  - T. Burger (2007) – ekologia,
  - M. Furmankiewicz, J. Potocki (2004) – **geografia**,
  - K. Dubel (2000, 2009) – inżynieria i ochrona środowiska,
  - M. Gołąb-Korzeniowska (2008) – architektura,
  - M. Kistowski (2007) – **geografia**,
  - K. Królikowska (2002, 2007) – **geografia**,
  - M. Dutkowski (1995) – **geografia**,
- „konflikty wokół ochrony i kształtowania krajobrazu”:
  - K. Pawłowska (2002, 2007, 2009, 2010) – urbanistyka i architektura krajobrazu,
- „konflikty przestrzenne”, „konflikty społeczne w zagospodarowaniu przestrzennym”:
  - T. Burger (1990) – ekologia,
  - R. Kozakiewicz (2001) – inżynieria i ochrona środowiska,
  - M. Tabernacka (2010) – prawo,
  - M. Przewoźniak (2008) – **geografia**,
  - Z. Kamiński (2002) – architektura i urbanistyka,
  - A. Karwińska (2008, 2009) – socjologia,
  - J. Kołodziejcki (1982, 1988, 1995) – architektura i urbanistyka,
  - P. Śleszyński i J. Solon (2010) – **geografia**.
- „Syndrom NIMBY”:
  - P. Matczak (1996) – socjologia,
  - E. Michałowska (2008) – socjologia,
  - Z. Łucki i W. Misiak (2010) – organizacja i zarządzanie, socjologia,
  - P. Frączek (2010) – ekonomia,
  - T. Żylicz (2007) – ekonomia,
  - K. Dmochowska-Dudek (2008, 2010, 2011) – **geografia**,

Przedstawione powyżej zestawienie nie wyczerpuje listy pojęć stosowanych w badaniach nad konfliktami społeczno-przestrzennymi, a ma jedynie na celu ukazanie ich różnorodności. To, co zwraca uwagę, to również fakt, że poza nielicznymi publikacjami, o konfliktach społeczno-

przestrzennych zaczęto pisać dopiero po roku 1990. W latach 80. podejmowano wprawdzie nieliczne badania nad konfliktami w gospodarce przestrzennej, jednak ich przedmiotem był konflikt między funkcjami terenów z pełnym pominięciem roli człowieka. Przykładem badań nad konfliktami funkcjonalno-przestrzennymi⁷ są m. in. publikacje J. Kołodziejskiego i J. Grocholskiej. Niewątpliwie był to efekt ustroju komunistycznego, w którym nie dopuszczano do głosu społeczności lokalnych, a ewentualne konflikty zawczasu rozwiązywano „odgórnie” co sprawiało wrażenie, że takie zjawisko jak konflikty dotyczące zagospodarowania przestrzeni w zasadzie nie istniało. Było to jednak tylko wrażenie, bo w rzeczywistości, szczególnie w latach 80. XX wieku, wraz ze wzrostem świadomości ekologicznej protestowano w Polsce przeciw różnym inwestycjom, np. budowie elektrowni atomowej w Żarnowcu czy funkcjonowaniu zakładów chemicznych „Celwiskoza” w Kotlinie Jeleniogórskiej. Niemniej jednak, ówczesne protesty miały zdecydowanie „spokojniejszy” przebieg: angażowało się w nie mniej osób i nie były nagłaśniane przez media.

Konflikty społeczno-przestrzenne już z samej swej natury (relacja człowiek – środowisko) idealnie wpisują się w badania geograficzne – dziwi zatem fakt, że publikacje im poświęcone tak nielicznie są reprezentowane wśród przedstawicieli tej dyscypliny w Polsce. Tym bardziej, że mamy do czynienia z problemem niezwykle ważkim, który w coraz większym stopniu dotyka zarówno decydentów odpowiedzialnych za kształtowanie przestrzeni, jak i prywatnych przedsiębiorców, czy wreszcie zwykłych obywateli. Należy zatem zastanowić się nad przyczynami, dla których konflikty społeczno-przestrzenne obecnie traktować można jako novum w badaniach geograficznych.

2. KONFLIKTY SPOŁECZNO-PRZESTRZENNE W KONTEKŚCIE TEORII LOKALIZACJI INWESTYCJI PUBLICZNYCH

W krajach zachodnich (zwłaszcza w Stanach Zjednoczonych), w których w minionych dekadach nie tłumiono konfliktów społeczno-przestrzennych, badania mające na celu zgłębienie ich natury w ramach geografii społeczno-ekonomicznej (*human geography*) mają wieloletnią historię. Punktem wyjścia do analizy ukazującej ewolucję poglądów i percepcji konfliktów społeczno-przestrzennych wśród geografów amerykańskich,

---

⁷ Współcześnie, analizy konfliktów funkcjonalno-przestrzennych są dość powszechne w dokumentach planistycznych i publikacjach z zakresu planowania przestrzennego (m. in. *Raport o stanie i uwarunkowaniach prac planistycznych w gminach...*, 2008). Ponadto podejście funkcjonalne do konfliktów przestrzennych prezentują w swoich pracach M. Dutkowski (1995) oraz J. Bański (1999).

jest odwołanie się do rozwoju teorii lokalizacyjnych, a dokładniej do teorii lokalizacji inwestycji publicznych (obiektów użyteczności publicznej), gdyż to właśnie tego rodzaju obiekty stają się najczęściej zarzewiem najgorętszych sporów.

Początków teorii lokalizacji inwestycji publicznych (*urban public facility location theory*) należy upatrywać w pracach Michaela B. Tietza publikowanych na przełomie lat 60. i 70. ubiegłego wieku. W 1968 roku Tietz opublikował artykuł pt. „*Toward a theory of urban public facility location*”, w którym zwrócił uwagę na szczególnie charakter decyzyj lokalizacyjnych dotyczących obiektów użyteczności publicznej, wyodrębniając jednocześnie tę problematykę z badań nad ogólnie ujętymi zagadnieniami dotyczącymi decyzyj lokalizacyjnych. Rozwijana w kolejnych latach teoria Tietza pojawiła się jako spójny zbiór geograficznych idei wyrosłych w nurcie neoklasycznym, opartych na konstruowaniu modeli normatywnych i ilościowych, które pozwalały na optymalizację wyboru miejsca lokalizacji inwestycji publicznych zgodnie z zasadami neoklasycznej ekonomii dobrobytu. Tietz w swoim modelu uwzględnił rozmieszczenie obiektów, ich wielkość, koszty funkcjonowania, popyt na świadczone usługi, pomijając jednocześnie dynamikę zjawisk czy zmienne o charakterze politycznym wpływające na podejmowane decyzje lokalizacyjne. Niewątpliwie teoria Tietza miała swoje słabe strony, jednak stanowiła pierwszy spójny system idei łączących podejście ekonomiczne i przestrzenne w omawianym kontekście.

We wczesnych latach 70. ubiegłego wieku, wraz z nurtem pozytywistycznym i szerokim zastosowaniem metod ilościowych w geografii, geografowie amerykańscy podjęli liczne analizy lokalizacyjne mające na celu odkrycie uniwersalnych praw przestrzennych rządzących ludzkim zachowaniem w podejmowaniu decyzji lokalizacyjnych. Nadrzędnym celem tych badań było stworzenie nomotetycznych praw naukowych, co stanowiło opozycję do geografii jako nauki idiograficznej. Natomiast kontekst społeczny dla zmian w postrzeganiu roli geografii i jej celów, stanowił nasilający się interwencjonizm państwowy w Stanach Zjednoczonych w zakresie kształtowania polityki miejskiej, szczególnie w kwestii lokalizacji obiektów powszechnie uznawanych za „niechciane” czy „uciążliwe” (np. szpitali – w tym dla osób psychicznie chorych). Budowane wówczas modele lokalizacyjne były głównie modelami normatywnymi i optymalizującymi odwołującymi się do klasycznych teorii lokalizacyjnych – głównie A. Webera. Dokonujący się postęp technologiczny, w znacznym stopniu usprawnił prace i do budowy modeli lokalizacyjnych wykorzystywano coraz bardziej zaawansowane narzędzia matematyczne i statystyczne: programowanie liniowe (Mumhrey, Wolpert 1972), algorytmy maksymalnego pokrycia – *Maximum Coverage Algorithms* (Church, ReVelle 1976), analizy wielowly-

miarowe (Bigman, ReVelle 1979). Jednak efektem tych prac było sprawdzenie roli człowieka w przestrzeni do tzw. „demand points”, a rozpatrywanych inwestycji do „supply points”. Poza tym, w proponowanych modelach przestrzeń geograficzna i jej funkcja w zasadzie była utożsamiana z odległością geograficzną.

Dostrzeżenie roli (wartości, funkcji...) przestrzeni w kontekście lokalizacji inwestycji nastąpiło dopiero wraz z rozwojem geografii behawioralnej. Zakwestionowany został redukcjonizm analiz czysto ilościowych oraz podjęto próbę kompleksowej analizy zachowań przestrzennych człowieka (społeczności lokalnych) w sytuacji, gdy podejmowane są decyzje lokalizacyjne. Koncepcja badań utrzymanych w nurcie behawioralnym opierała się na analizie roli odległości geograficznej, wzorców zachowań, dostępności oraz oddziaływania inwestycji publicznych na otoczenie (Austin 1974, Bigman, ReVelle 1979, White 1979). Wpływ behawioryzmu na rozwój teorii lokalizacji inwestycji publicznych przejawiał się również w zaadaptowaniu metod ilościowych psychologii społecznej, czy wykorzystaniu analiz jakościowych typu „case study”. Dzięki temu możliwe stało się poświęcenie większej uwagi zachowaniom „klientów” kontrowersyjnych inwestycji oraz społecznej percepcji tych obiektów i ich wpływu na otoczenie. Można zatem uznać, że dopiero pod koniec lat 70. i w latach 80. ubiegłego wieku konflikty społeczno-przestrzenne faktycznie stały się przedmiotem badań geograficznych. Uzyskiwane wyniki jednoznacznie ukazywały konfliktowy (kolizyjny) charakter wielu inwestycji publicznych, dlatego też stanowiły cenny materiał dla planistów i decydentów. Szczególną uwagę poświęcono również problematyce lokalizacji obiektów uciążliwych (*site-noxious facilities*) oraz ich negatywnemu wpływowi na otoczenie (*negative externalities*), zarówno w wymiarze przestrzennym, jak i społecznym.

Dorobek badań ilościowych, a także behawioralnych w zakresie rozwoju teorii lokalizacji inwestycji publicznych został zakwestionowany już w połowie lat 70. – z jednej strony przez geografów radykalnych (D. Harvey) poddających w wątpliwość pozorną bezstronność badań oraz brak odwołania do warunków społecznych i zastosowań praktycznych ich wyników, z drugiej natomiast, przez geografów humanistycznych (D. Ley), którzy całkowicie odrzucali redukcjonizm metod ilościowych, a w podejściu behawioralnym krytykowali sprowadzenie relacji człowiek–środowisko jedynie do mechanizmu bodziec–reakcja.

Można przyjąć, że od ponad 20 lat badania konfliktów społeczno-przestrzennych w Stanach Zjednoczonych charakteryzuje wielowątkowość podejmowanych problemów oraz różnorodność stosowanych podejść i metod badawczych. Zakwestionowanie dorobku podejścia ilościowego, a także behawioralnego oraz rozwój geografii radykalnej, pozwoliły na

stawianie pytań m. in. o rolę władz lokalnych w konfliktach, sprawiedliwość środowiskową, czy rasizm środowiskowy. Teorię lokalizacji obiektów publicznych, a tym samym problem konfliktów społeczno-przestrzennych osadzony został w znacznie szerszym kontekście społeczno-polityczno-ekonomicznym. Zasadniczymi pytaniami nie są już „gdzie budować” i „dlaczego ludzie protestują”, a: „dlaczego władze publiczne starają się lokalizować uciążliwe inwestycje w tych a nie innych miejscach”, co w prostej linii nawiązuje chociażby do zagadnień związanych z dystrybucją dóbr wspólnych (publicznych) i prywatnych w społeczeństwie, z pojęciami: „wspólny zysk” – „indywidualny koszt”. Współcześni badacze (K. Cox, R. Lake) w prawidłowości rozmieszczenia uciążliwych inwestycji publicznych dostrzegają również m. in. dysproporcje ekonomiczne i społeczne w strukturze miasta czy obszaru.

3. PERSPEKTYWY ROZWOJU BADAŃ GEOGRAFICZNYCH NAD KONFLIKTAMI SPOŁECZNO-PRZESTRZENNYMI W POLSCE

W czasie, gdy odbywała się Konferencja w Rydzynie, a w geografii amerykańskiej badania konfliktów społeczno-przestrzennych rozpościerały się na coraz to nowe zagadnienia z zakresu geografii społecznej, ekonomicznej, politycznej, metod analizy przestrzennej i GIS oraz gospodarki przestrzennej, w Polsce wciąż uznawano, że taki problem w zasadzie nie istnieje – a przynajmniej nie we współczesnym rozumieniu (konflikt dotyczący przestrzeni, w który zaangażowany jest człowiek). Jak już wspomniano, przed 1990 rokiem publikacje z tego zakresu dotyczyły jedynie konfliktów funkcjonalno-przestrzennych czy raczej konfliktu między funkcjami terenów. Można przyjąć, że prace te osadzone były w nurcie scjentyistycznym, choć nie stosowano w nich zaawansowanych metod ilościowych. Natomiast po roku 1990, ukazało się zaledwie kilka poważniejszych prac geograficznych z tego zakresu, których niewątpliwym walorem są podjęte próby definicji, klasyfikacji i typologii konfliktów dotyczących zagospodarowania przestrzeni. Większość tych opracowań bazuje na uproszczonych analizach i studiach typu „*case study*”, co z jednej strony podnosi ich wartość poznawczą, jednak z drugiej – w zasadzie uniemożliwia dokonywanie uogólnień i odnajdywanie prawidłowości, a w efekcie znacznie utrudnia zastosowanie uzyskanych wyników w praktyce np. w planowaniu przestrzennym na różnych szczeblach.

Największym mankamentem polskich badań geograficznych nad konfliktami społeczno-przestrzennymi jest fakt, że jest ich tak niewiele – szczególnie, co już podkreślano, w obliczu powszechności tego zjawiska w otaczającej nas rzeczywistości, a także potrzeby budowania narzędzi rozwiązywania konfliktów. Ponadto, geografia pozytywistyczna (dotych-

czas dominująca w tej problematyce) zdaje się nieadekwatna w stosunku do istoty konfliktów społeczno-przestrzennych, gdyż metody w niej stosowane raczej oddalają nas od poznania natury tego zjawiska niż pozwalają na odkrycie praw i związków istniejących w „przestrzeni konfliktów”. Już na etapie identyfikacji konfliktów społeczno-przestrzennych, stosowane powszechnie (w nurcie pozytywistycznym) kartowanie funkcji obszarów w celu znalezienia przestrzeni o funkcjach kolizyjnych czy konfliktowych nie zapewnia zidentyfikowania wszystkich konfliktów – również tych potencjalnych. Okazuje się bowiem, że konflikt społeczno-przestrzenny, pomimo że osadzony w przestrzeni materialnej – dotyczący jakiegoś terytorium, toczyć się może o wartości niematerialne: tożsamość mieszkańców, poczucie bezpieczeństwa, wartości estetyczne... Poza tym, zakładanie *a priori*, że konfliktowe są względem siebie jedynie pewne funkcje (np. mieszkaniowa a transportowa, przemysł a ochrona przyrody itd.), wyklucza z badań konflikty toczące się w obrębie tych samych funkcji – przykładowo, gdy mieszkańcy danego obszaru protestują przeciw budowie kolejnych budynków mieszkalnych. Z drugiej strony, bardzo często na obszarach, gdzie występują kolizyjne funkcje do konfliktów w ogóle nie dochodzi.

Jak zatem należy poszukiwać odpowiedzi na podstawowe pytania dotyczące konfliktów społeczno-przestrzennych? Jeśli punktem centralnym konfliktów społeczno-przestrzennych jest człowiek (ze swoimi wartościami, potrzebami, obawami...), to czy w obliczu niedoskonałości dotychczas stosowanych narzędzi i metod geograficznych nie należałoby pozostawić tej problematyki socjologom czy psychologom? I czy faktycznie mówimy o niedoskonałości geografii jako nauki, czy jedynie pewnych orientacji w geografii? Postawione pytania stanowią punkt wyjścia do wskazania zagadnień dotyczących konfliktów społeczno-przestrzennych, które geografia – zwłaszcza geografia społeczna – powinna podejmować. Otóż, zasadniczym celem badań geograficznych w zakresie problematyki konfliktów społeczno-przestrzennych powinno być zrozumienie relacji, jakie niewątpliwie istnieją w przestrzeniach konfliktów – związków pomiędzy użytkownikami tych przestrzeni (lokalnymi społecznościami, władzami, przedsiębiorcami, organizacjami itd.) a samą przestrzenią w wymiarze fizycznym. Przestrzeń materialna jest bowiem miejscem – sceną i tłem rozgrywających się konfliktów i jednocześnie jej walory są przedmiotem konfliktów. Ale, co najważniejsze, konflikt toczący się w warstwie społecznej, zmienia przestrzeń w wymiarze fizycznym i prowadzi do nadania jej nowych wartości, co skutkuje z kolei przemianami przestrzeni społecznej.

Realizacja tak postawionego celu, niewątpliwie możliwa jest na gruncie geografii, jednak wiąże się z koniecznością osadzenia prowadzonych ba-

dań w szerszym kontekście społecznym i humanistycznym, ze zwróceniem szczególnej uwagi na możliwość stosowania zaawansowanych metod analizy danych społecznych.

LITERATURA

- Austin C. M., 1974, *The evaluation of urban public facility location: an alternative to cost-benefit analysis*, "Geographical Analysis", 6.
- Banachowicz B., 2004, *Konflikty społeczne w grze o przestrzeń*, [w:] D. Stawasz (red.), *Ekonomiczno-organizacyjne uwarunkowania rozwoju – teoria i praktyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Bański J., 1999, *Obszary problemowe w rolnictwie Polski*, „Prace Geograficzne”, 172.
- Bigman D., ReVelle C., 1978, *The theory of welfare considerations in public facility location problems*, "Geographical Analysis", 10.
- Burger T., 1990, *Ekologia a konflikty przestrzenne*, „Aura”, 1.
- Burger T., 2007, *Konflikt ekologiczny – specyfika i studium przypadków*, [w:] C. Strawczewski (red.), *Konflikt ekologiczny*, Centrum Informacji o Środowisku, Warszawa.
- Church R. L., ReVelle C., 1976, *Theoretical and computational links between the p-median, location set-covering, and the maximal covering location problem*, "Geographical Analysis", 8.
- Dubel K., 2000, *Uwarunkowania przyrodnicze w planowaniu przestrzennym*, Białystok, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko.
- Dubel K., 2009, *Konflikty środowiskowe w procesie planowania przestrzennego*, „Przegląd Komunalny”, 216.
- Dutkowiński M., 1996a, *Konflikty środowiskowe w ujęciu wielodyscyplinarnym*, [w:] R. Domański (red.), *Nowa generacja w badaniach przestrzennych*, „Biuletyn KPZK PAN”, 124.
- Dutkowski M., 1995, *Konflikty w gospodarowaniu dobrami środowiskowymi*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Frączek P. (2010), *Wybrane uwarunkowania występowania syndromu NIMBY*, [w:] *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy. Spójność społeczno-ekonomiczna a modernizacja gospodarki*, Zeszyt Nr 17, Wydawnictwo UR, Rzeszów, s. 314–324.
- Furmankiewicz M., Potocki J., 2004, *Przyroda a gospodarka. Konflikty ekologiczne w zagospodarowaniu przestrzennym Sudetów* [w:] M. Furmankiewicz, J. Potocki (red.), *Problemy ochrony przyrody w zagospodarowaniu przestrzennym Sudetów*, Muzeum Przyrodnicze w Jeleniej Górze, Katedra Planowania i Urządzania Terenów Wiejskich Akademii Rolniczej we Wrocławiu, Zachodniosudeckie Towarzystwo Przyrodnicze, Jelenia Góra.
- Gołąb-Korzeniowska M., 2008, *Konflikty środowiskowe w rozwoju struktury przestrzennej regionu metropolitalnego*, „Zasopismo Techniczne A”, 5.
- Grocholska J., 1980, *Obszary konfliktowe – problem badawczy w przestrzennym zagospodarowaniu kraju*, „Przegląd Geograficzny”, 52.

- Grocholska J., 1986, *Konflikty w planowaniu przestrzennym i próby ich rozwiązania (na przykładzie wybranych obszarów aglomeracji warszawskiej)*, *Studia nad funkcjonalnym makroregionem Warszawy (III)*, „Biuletyn Informacyjny”, 53.
- Jałowicki B., 1988, *Społeczne wytwarzanie przestrzeni*, Książka i Wiedza, Warszawa.
- Jałowicki B., 1992, *Gra o miasto w sytuacji transformacji ustroju*, [w:] B. Jałowicki (red.), *Gra o miasto*, „Biuletyn KPZK PAN”, 157.
- Jałowicki B., 2000, *Społeczna przestrzeń metropolii*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Jałowicki B., Szczepański M. S., 2006, *Miasto i przestrzeń w perspektywie socjologicznej*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Kamiński Z., 2002, *Pojęcie konfliktu w planowaniu przestrzennym*, Wyd. Politechniki Śląskiej, Gliwice.
- Karwińska A., 2008, *Gospodarka przestrzenna. Uwarunkowania społeczno-kulturowe*, PWN, Warszawa.
- Karwińska A., 2009, *Konflikty w przestrzeni społecznej miasta*, [w:] *Czynniki społeczne w gospodarce przestrzennej i planowaniu przestrzennym*, „Space-Society-Economy”, 9.
- Kistowski M., 2007, *Kolizje i konflikty środowiskowe w planowaniu przestrzennym na obszarach cennych przyrodniczo*, „Czasopismo Techniczne A”, 7.
- Kołodziejcki J., 1982, *Geneza, funkcjonowanie oraz ocena sytuacji konfliktowych w gospodarce przestrzennej Polski*, [w:] *Diagnoza stanu gospodarki przestrzennej Polski*, „Biuletyn KPZK PAN”, 123.
- Kołodziejcki J., 1982a, *Realizacja celów rozwoju w warunkach narastania konfliktów w gospodarce przestrzennej*, [w:] *Konflikty polskiej przestrzeni*, „Biuletyn KPZK PAN”, 120.
- Kołodziejcki J., 1988, *Uwarunkowania przestrzenne ochrony środowiska przyrodniczego*, [w:] *Planowanie przestrzenne jako narzędzie ochrony środowiska przyrodniczego*, „Biuletyn KPZK PAN”, 139.
- Kołodziejcki J., 1995, *O przyszły kształt polskiej przestrzeni*, Wszechnica PAN, Wydawnictwo PAN, Zakład Narodowy i. Ossolińskich.
- Kozakiewicz R., 2001, *Studia i klasyfikacja konfliktów przestrzennych występujących w ocenie oddziaływania obiektów na środowisko*, „Inżynieria Środowiska”, 6, 1.
- Kozakiewicz R., 2001a, *Konflikty przestrzenne w ocenach oddziaływania na środowisko - konflikty funkcjonalne*, „Inżynieria Środowiska”, 6, 2.
- Kozakiewicz R., 2004, *Półautomatyczna identyfikacja konfliktów przestrzennych w ocenach oddziaływania na środowisko obiektów liniowych*, „Inżynieria Środowiska”, 9, 2.
- Królikowska K., 2002, *Między ochroną przyrody a rozwojem na obszarach górskich - konflikty i rozwiązania*, „Czasopismo Geograficzne”, 73, 3.
- Królikowska K., 2007, *Konflikty społeczne w polskich parkach narodowych*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków.
- Majer A., 1999, *Miasta Ameryki. Kryzys i polityka odnowy*, „Studia KPZK PAN”, 107.

- Majer A., 2000, *Konflikty miejskie. Próba rozwinięcia tematu*, [w:] M. Malikowski, Z. Seręga (red.), *Konflikty społeczne w Polsce w okresie przemian systemowych. Studia, komunikaty, eseje*, t. II, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Rzeszów.
- Michałowska E., 2008, *Syndrom NIMBY jako przykład samoorganizacji społecznej na poziomie lokalnym*, „Studia Regionalne i Lokalne”, 3, 1.
- Michałowska E., 2008a, *Wiejskie społeczności lokalne wobec konfliktów typu NIMBY*, „Wieś i Rolnictwo”, 1.
- Olędzka-Koprowska E., 1999, *Konflikt ekologiczny w społeczności lokalnej*, „Przegląd Komunalny”, 4/5.
- Pawłowska K., 2002, *Konflikty wokół ochrony i kształtowania krajobrazu* [w:] A. T. Jankowski i in. (red.), *Problemy ochrony i kształtowania krajobrazu Górnego Śląska na tle doświadczeń z innych regionów Polski*, Wydział Nauk o Ziemi UŚ, Sosnowiec.
- Pawłowska K., 2009, *Partycypacja społeczna jako metoda przeciwdziałania konfliktom wokół zagospodarowania przestrzeni publicznej* [w:] *Przestrzeń publiczna w demograficznym państwie*, Konferencja na rzecz przyszłości Krakowa Cracovia Urbs Europaea, Kraków.
- Pawłowska K. (red.), 2010, *Zanim wybuchnie konflikt. Idea i metody partycypacji społecznej w ochronie krajobrazu i kształtowaniu przestrzeni*, Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, Kraków.
- Pawłowska K., Skarzyńska A., 2007, *Partycypacja społeczna dla architektów krajobrazu – komunikacja między projektami a użytkownikami, negocjacje i konflikty* [w:] S. Kozłowski, P. Legutko-Kobus (red.), *Planowanie przestrzenne – szanse i zagrożenia społeczno-środowiskowe*, KUL, Lublin.
- Przewoźniak M., 2008, *Konflikty w zagospodarowaniu przestrzennym bałtyckiego obszaru przybrzeżnego w Polsce* [w] K. Furmańczyk (red.), *Zintegrowane zarządzanie obszarami przybrzeżnymi w Polsce – stan obecny i perspektywy*, Część 3: *Morze – ląd, Wzajemne relacje*, Uniwersytet Szczeciński, Instytut Nauk o Ziemi, Szczecin.
- Raport o stanie i uwarunkowaniach prac planistycznych w gminach na koniec 2007 roku*, 2008, IGIPZ PAN, Warszawa.
- Runc J., 1998, *Ochrona środowiska a konflikty społeczne w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa, Poznań.
- Skrzypiec R., 2011, *Konflikt lokalny motorem partycypacji społecznej i skutkiem zmiany – analiza wybranych przypadków: Oświęcim, Bieruń, Las i Kobiór* [w:] B. Lewenstein, J. Schindlera i R. Skrzypca (red.), *Partycypacja obywatelska i aktywizacja w rozwiązywaniu problemów społeczności lokalnej*, WUW, Warszawa.
- Starosta P., 2000, *Konflikt lokalny*, [w:] M. Malikowski, Z. Seręga (red.), *Konflikty społeczne w Polsce w okresie przemian systemowych. Studia, komunikaty, eseje*, t. II, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Rzeszów.
- Śleszyński P., Solon J. (red.), *Prace planistyczne a konflikty przestrzenne w gminach*, 2010, „Studia KPZK PAN”, 130.

- Tabernacka M., 2010, *Interes indywidualny a interes publiczny w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, [w:] M. Tabernacka, R. Raszewska-Skałeczka (red.), *Płasczyzny konfliktów w administracji publicznej*, Warszawa.
- Tabernacka M., 2010a, *Nieprecyzyjność przepisów planu miejscowego jako sytuacja konfliktogenna*, [w:] M. Tabernacka, R. Raszewska-Skałeczka (red.), *Płasczyzny konfliktów w administracji publicznej*, Warszawa.
- Tabernacka M., 2010b, *Konflikty dotyczące interpretacji pojęcia "ład przestrzenny" w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, [w:] M. Tabernacka, R. Raszewska-Skałeczka (red.), *Płasczyzny konfliktów w administracji publicznej*, Warszawa.
- Tietz M. B., 1968, *Toward a theory of public facility location*, "Papers of the Regional Science Association", 21.
- White A., 1979, *Accessibility and public facility location*, "Economic Geography", 55.
- Żylicz T., 2007, *Syndrom „NIMBY”, „Aura”*, 4, s. 8–9.

Oddajemy do rąk Czytelnika kolejny tom z serii „**PODSTAWOWE IDEE I KONCEPCJE W GEOGRAFII**” pt. „Dorobek polskiej geografii po konferencji w Rydzynie. Ocena krytyczna”. [...] Właśnie minęło 30 lat od przełomowej dla polskiej geografii konferencji w Rydzynie (1983 r.). Miała ona duże znaczenie dla przemian teorii i praktyki geografii. W Rydzynie zwrócono uwagę na odmienne od dotychczasowych możliwości interpretacyjne rzeczywistości badawczej geografii rozwijane zwłaszcza w krajach anglosaskich. W kontekście tym przedstawiono nowe pola badawcze naszej dyscypliny zwłaszcza nieistniejącą wcześniej geografii społeczną jej podejścia radykalne i behawioralne oraz zaprezentowano perspektywę humanistyczną w badaniach geograficznych. Mimo trudności instytucjonalnych w przebijaniu się efektów tej innowacyjnej konferencji do teorii i empirii polskiej geografii, czas pokazał, że jej dorobek nie został zaprzepaszczonej. Niniejszy tom składa się z 13 prac, w których autorzy podjęli teoretyczną refleksję nad rolą konferencji w Rydzynie dla polskiej geografii oraz krytyczny namysł nad dorobkiem geografii po konferencji.

Ze Wstępu

Dotychczas w serii *PODSTAWOWE IDEE I KONCEPCJE W GEOGRAFII* ukazały się:

T. 1

Geografia jako nauka o przestrzeni, środowisku i krajobrazie
pod red. W. Maika, K. Rembowskiej i A. Suliborskiego, Łódź 2005

T. 2

Człowiek w badaniach geograficznych
pod red. W. Maika, K. Rembowskiej i A. Suliborskiego, Bydgoszcz 2006

T. 3

Geografia a przemiany współczesnego świata
pod red. W. Maika, K. Rembowskiej i A. Suliborskiego, Bydgoszcz 2007

T. 4

Terytorium, region, miejsce – czas i przestrzeń w geografii
pod red. W. Maika, K. Rembowskiej i A. Suliborskiego, Bydgoszcz 2008

T. 5

Ujęcia i problemy badawcze we współczesnej geografii
pod red. W. Maika, K. Rembowskiej i A. Suliborskiego, Bydgoszcz 2009

T. 6

Geografia Regionalna – scalenie i synteza wiedzy geograficznej
pod red. W. Maika, K. Rembowskiej i A. Suliborskiego, Łódź, 2011

T. 7

Związki geografii z innymi naukami
pod red. W. Maika, K. Rembowskiej i A. Suliborskiego, Bydgoszcz 2012

DOROBEK POLSKIEJ GEOGRAFII

PO KONFERENCJI

W RYDZYNIE

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu
ŁÓDZKIEGO

www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl
tel. (42) 665 58 63, faks (42) 665 58 62

ISBN 978-83-7969-338-2

